

Voor de leerkracht

- verantwoording
- informatie bij de opdrachtkaarten
- antwoorden bij de opdrachtkaarten
- bronnen

Verantwoording

Bijgaande opdrachtkaarten zijn bedacht en ontwikkeld door Margot Mulder, een derdejaarsstudente van de IPABO Alkmaar. Ze zijn te gebruiken bij het thema “De West-Friese Omringdijk” .

De kaarten zijn gebaseerd op de acht intelligenties van Howard Gardner. Intelligentie is voor hem de bekwaamheid om problemen op te lossen of om iets bestaands aan te passen aan veranderende omstandigheden. Mensen blijken dat op verschillende manieren te doen. Dat komt door de wijze waarop zij gebruik maken van verschillende intelligenties. Die zijn voor ieder persoon even uniek als een vingerafdruk. De mate waarin ze onderling in sterkte, mogelijkheden en samenwerking variëren, verschilt van mens tot mens.

De acht intelligenties zijn:

- 1.verbaal-linguïstisch;
- 2.logisch-mathematisch;
- 3.visueel-ruimtelijk;
- 4.muzikaal-ritmisch;
- 5.lichamelijk-kinestetisch;
- 6.naturalistisch;
- 7.interpersoonlijk;
- 8.intrapersoonlijk.

De kaarten zijn goed in de klas te gebruiken. Kinderen kunnen zelfstandig aan het werk, individueel of in groepjes. De opdrachtkaarten geven informatie over een bepaald onderwerp van de West-Friese Omringdijk. Bij de kaarten zijn ook werkbladen aanwezig en eventueel extra informatie.

Bij deze opdrachtkaarten zullen de kinderen voornamelijk onderzoekend bezig zijn. Er zijn dan ook meerdere antwoorden mogelijk op het werkblad. Om alle kinderen optimaal te betrekken bij het project, is het erg leuk om de kinderen hun bevindingen te laten presenteren. Ook kunt u een tentoonstelling in de school maken om te laten zien waar de kinderen mee bezig zijn geweest.

Voor de leerkracht is er extra informatie bijgevoegd over de opdrachtkaarten, de benodigheden en de antwoorden van de werkbladen.

De West-Friese Omringdijk loopt via Enkhuizen, Hoorn, Alkmaar, Schagen, Medemblik en dan weer Enkhuizen.

Deze dijk is 126 kilometer lang en je kunt deze voor een groot gedeelte met de fiets betreden. De Omringdijk is als verdediging tegen de zee gelegd.

Pas in de 20^e eeuw met de komst van de Afsluitdijk had het zeewater geen grip meer op de Omringdijk, maar het betekende tevens dat de Omringdijk z'n zeeverende functie verloor. Toch wordt het dijkstelsel altijd nog onderhouden als een zeeeringsdijkstelsel.

Ik hoop dat u er veel plezier aan beleeft en dat de kinderen een hoop te weten komen over de West-Friese Omringdijk!

Margot Mulder 2006

Informatie bij de opdrachtkaarten

Intelligenties:

- 1.verbaal/linguïstische intelligentie → taalkaart
- 2.logisch/mathematische intelligentie → rekenkaart
- 3.visueel/ruimtelijke intelligentie → kijkkaart
- 4.muzikaal/ritmische intelligentie → muziekaart
- 5.lichamelijke/kinesthetische intelligentie → doekaart
- 6.natuurgerichte intelligentie → natuurkaart
- 7.interpersoonlijke intelligentie → samenkaart
- 8.intrapersoonlijk intelligentie → ikkaart

Benodigheden:

Taalkaart

- Werkblad
- Briefpapier
- Pen

Rekenkaart

- Werkblad
- Meetlint
- Touw
- Liniaal
- Potlood
- Stokjes
- Lint
- Je eigen lichaam als meetlint

Kijkkaart

- Werkblad
- Tekenvel
- Pen
- Potlood

Muziekaart

4A.

- Werkblad
- Materialen uit de natuur

Meervoudige intelligentie kaarten
Onderwerp : Westfrieze Omringsdijk

4B.

- Informatie over de West-Frieze Omringsdijk
- Cassette
- Cassette recorder
- Pen

Doekaart

- Werkblad
- Kaarten
- Materialen uit de natuur
- Materialen voor de maquette
- Pen

Natuurkaart

- Werkblad
- Zoekkaarten
- Tekenvel
- Verrekijker
- Lege pot
- Materialen in de klas om het water te zuiveren, stenen, filter
- Pen

Samenkaart

- Beeldmateriaal van klederdracht
- Tekenvel
- Kosteloos materiaal
- Schaar
- Lijm
- Touw
- Pen

Ikkaart

8A.

- Werkblad
- Pen

8B.

- Werkblad
- Pen

Antwoorden bij de opdrachtkaarten

1. Verbaal- linguïstisch:

1. *Je kenne gien vinger in de as steke*

Je kunt niets doen of het komt uit

2. *Vroeg op gat weze*

Vroeg op zijn, vroeg aan het werk zijn

3. *Je kenne beter ongeloik hewwe op 't goeie moment as geloik op 't verkeerde moment*

Je kunt beter ongelijk hebben op het goede moment, dan gelijk hebben op het verkeerde moment

4. *Twei gelouve op ien kusse, deer sleipt de duvel tusse*

Twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen

5. *'n goeie buur is beter as 'n verre vriend, maar den motte het wel goeie weze*

Een goede buur is beter dan een verre vriend, maar dan moet het wel een goede zijn.

2. Logisch-mathematisch

De antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

3. Visueel-ruimtelijk

2. Om het water omhoog te pompen tot over de dijk.

De overige antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

4. Muzikaal-ritmisch

De antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

5. Lichamelijk-kinetisch

1. Meer dorpen, andere indeling van het gebied

2. De vorm van West-Friesland

3. Omhoog gepompt en naar de Zuiderzee laten stromen.

5. Vaak met een stal er aan vast, Kleine huizen langs de dijk.

7. Een boerderij met een huis aan de voorkant, waar vervolgens een lange stal aan vast zit.

6. Naturalistisch

De antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht. De antwoorden zijn afhankelijk van de plek waar de opdracht wordt uitgevoerd.

7. Interpersoonlijk

De antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

8. Intrapersoonlijk

De antwoorden worden beoordeeld door de leerkracht.

Bronnen

Internet

http://www.rpcz.nl/thema_meervoudige_intelligentie/8_intelligenties
www.ipabo.nl
www.lindaoud.nl/derommelboet
<http://blogger.xs4all.nl/jdonrust/archive/2006/05/07/91597.aspx>
<http://www.omringdijk.nl/>
http://www.regio-westfriesland.nl/gemeente/algemeen/wf_omringdijk.shtml
http://nl.wikipedia.org/wiki/Westfrieze_Omringdijk
<http://www.albatros.edu.almere.nl/mi.htm>

Boeken

- Het Westfrieze erf op; 't hek staat open
J.Th. Balk
Stichting Uitgeverij Noord-Holland 1989
- West-Friesland in oude kaarten
Marc Hamleers
Stichting Uitgeverij Noord-Holland 1987
- Ach Lieve Tijd
West-Friesland Twintig eeuwen Westfriezen en hun rijke verleden
Ed Dekker 1998-2000
- De Omringdijk van West-Friesland
Provinciale monumenten Noord-Holland
- Zo gaat de molen
Ad Plomp
De Inktvis 2002
- Molens in Noord-Holland
Inventarisatie van het Noord-Hollands Molenbezit 1981
- Noord-Hollandse plaatsnamen
J. Pannekeet 1988

Personen

- Mijn leraar Sjaak Bos van de IPABO is erg geïnteresseerd in de West-Friese omringdijk. Hij heeft een eigen site gemaakt over deze dijk en verzameld daar allemaal informatie over. (www.omringdijk.nl) Ik mocht van Sjaak verschillende materialen lenen om mijn onderzoek nog beter uit te kunnen voeren. De materialen waren informatie over de dijk, lesvoorbereidingen, excursies etc.
- Vier studenten uit mijn klas hebben dit jaar een excursie georganiseerd over de West-Friese Omringdijk. Van hen heb ik informatie gekregen over de dijk en over de excursie.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

1. Taalkaart

Door de eeuwen heen was het West-Friese dialect de taal die door iedereen in de dorpen gesproken werd. In de jaren '30 begon men ook in de West-Friese spreektaal te schrijven. Tot eind jaren'50 sprak men op school en in de kerk zo goed en zo kwaad als het ging Nederlands. Thuis, met familie of vrienden, op het werk en in de winkel praatte men dialect. Tot vandaag de dag spreken West-Friese boeren en tuinders onder elkaar nog steeds het West-Friese dialect.

Opdrachten

1. Hieronder staat een aantal spreekwoorden in het West-Fries. Kun jij ontdekken om welke spreekwoorden het gaat en wat ze betekenen?

- Je kenne gien vinger in de as steke
- Vroeg op gat weze:
- Je kenne beter ongelok hewwe op 't goeie moment as gelok op 't verkeerde moment
- Twei gelouve op ien kusse, deer sleipt de duvel tusse
- 'N goeie buur is beter as 'n verre vriend, maar den motte het wel goeie weze

2. Probeer zelf eens een aantal spreekwoorden om te zetten in het West-Friese dialect.

3. Schrijf een brief aan de oma van je vriendin. Zij woont in West-Friesland en vindt het erg leuk om post te krijgen. Ze vindt het nog leuker als ze een brief krijgt in haar eigen dialect. Vertel oma over verschillende dialecten. Als je zelf een dialect spreekt kun je daar natuurlijk ook over schrijven en denk eens aan de woorden die jongeren nu gebruiken, die oma waarschijnlijk niet kent.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

2. Rekenkaart

Rond 1250 n.Chr. daalde het West-Friese landschap ongeveer twee meter, doordat het veen langzaam verdween. Het overtollige binnenwater kon niet meer worden afgevoerd naar de zee. Kleine slootjes werden steeds breder en kleine plasjes werden grote meren. West-Friesland was een nat, vlak land geworden, dat leek op gatenkaas. Maar ook de dreiging van de Noordzee en de Zuiderzee werd steeds groter. Boeren gingen heuvels ophogen, ook wel terpen of werven genoemd, waarop zij hun bedrijfjes bouwden. Helaas konden de terpen niet al het water aan en men ging aarden wallen aanleggen, rondom de bedrijven, die met elkaar verbonden werden als een dijkje. Ook deze dijkjes waren niet goed genoeg om al het water tegen te houden. Toen heeft men besloten om alle kleine dijkjes met elkaar te verbinden en zo ontstond de 126 kilometer lange West-Friese omringdijk. Helaas bleven er dijkdoorbraken voorkomen. Op 5 november 1675 beleefde West-Friesland zijn laatste watersnoodramp.

Opdrachten

1. De West-Friese Omringdijk is totaal 126 kilometer lang. Op welke manier zou men hierachter gekomen zijn?
2. Kun je ook uitrekenen hoe breed de dijk is? Schrijf precies op hoe je dat gedaan hebt.
3. Zouden de mensen het vroeger op een andere manier berekend hebben dan ze dat tegenwoordig zouden doen? Op welke manier?
4. Zou jij met de hulpmiddelen kunnen opmeten hoe hoog de dijk is? Probeer het eens. Schrijf precies op hoe je dat gedaan hebt.
5. Maak een groepje van vier personen. Ieder gaat naar een apart stuk van de dijk en meet daar verschillende onderdelen van de dijk.
6. Als jullie alle vier klaar zijn ga je met elkaar de resultaten bekijken en vergelijken.
7. Hoe komt het dat er zoveel verschillende afmetingen zijn van één dijk?

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

3.Kijkaart

Meer dan 400 jaar geleden zijn mensen in West-Friesland molens gaan bouwen. Met name de watermolens hebben ervoor gezorgd dat de mensen het water konden beheersen. Zo werd het land bewoonbaar en bewerkbaar gemaakt. Door de ontwikkeling van energiebronnen, bijvoorbeeld stoom en elektriciteit, zijn er in de 20^e eeuw veel molens afgebroken. Er staan nog maar 21 molens in West-Friesland. Omdat er nog maar weinig molens zijn is het belangrijk dat ze goed onderhouden worden. Sommige molens hebben een eigenaar die de molen onderhoudt. Een aantal molens heeft geen eigenaar en wordt onderhouden door het Westfries Genootschap Stichting De Westfrieze Molens.

Opdrachten

1. Kijk goed naar de molen die je ziet. Wat valt je op aan de molen?
2. Waar denk je dat deze molen voor gebruikt wordt? Zou hij nu een andere functie hebben dan vroeger?
3. Schets de molen op je lege tekenvel en benoem de onderdelen van de molen.
4. Loop naar de molen toe en bekijk hem goed.
5. Waar is de molen van gemaakt en waar zijn de wieken van gemaakt?
6. Zou jij dit materiaal ook gebruiken? Waarom wel, waarom niet?
7. Als jij zelf een ontwerper was, wat zou jij dan veranderen aan de molen?
8. Ontwerp een molen op je tekenvel, zoals jij hem zelf zou maken.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

4a. Muziekaart

De mensen in West-Friesland hebben hun eigen dialect. De meeste mensen praten in het dialect als ze bij familie zijn, boodschappen doen of zomaar een praatje maken met de buurman. In dit dialect praten ze niet alleen, ze zingen het ook. De liederen die gezongen worden gaan meestal over het leven in West-Friesland. De gebeurtenissen die zich de afgelopen jaren hebben afgespeeld, zijn een goede bron voor de teksten van de liederen. Niet alleen de gebeurtenissen, maar ook de geluiden en het landschap zijn onderwerpen waar over gezongen wordt.

Het West-Friese lied

*Waar de golfjes kabbellen langs t IJselmeer'
hurken achter dijken vele dorpjes neer.
Daar ligt ons westfriesland
land van van veld en wei.
Waar de bollen bloeien in een bonte rij
Ja, daar wil ik wonen
'T land van sloot en riet
Dat is ons westfriesland, dat vergeet ik niet*

*Waar de leeuwrik zijn mooiste zangen zingt
Waar des avonds zacht en teer het Anglus klinkt
Dat is ons westfriesland
met zijn bonte vee
Daar bloeien schone tulpen, en delen welvaart mee
Hier en daar een molen als een wachter staat
Dat is ons westfriesland, dat ik nooit verlaat*

*Waar de winter alles hult in witte sneeuw
Waar de wieken zacht een witte zilvermeeuw
Waar langs gladde banen
Jong westfriesland
Langs de dode akkers waar geen bloem meer tiert
In een hel'dre vrieslucht
Mooier nog dan ooit
Dat is ons westfriesland, dat vergeet ik nooit..*

Opdrachten

1. Probeer een plekje te vinden waar niet zoveel mensen zijn en luister naar de geluiden om je heen.
2. Schrijf op wat je hoort en neem hier rustig de tijd voor.
3. Lees het lied nog eens door en kijk of je geluiden herkent.
4. Zoek een aantal materialen uit de natuur, waarmee je denkt de geluiden na te kunnen maken.
5. Probeer een eigen songtekst te schrijven met de geluiden die je gehoord hebt en maak daarbij gebruik van de materialen die je hebt meegenomen.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

4b.Muziekaart

De West-Frieze Omringdijk is een dijk waar veel over te vertellen is. Als je meer over de West-Frieze omringdijk wilt weten, is het mogelijk om dat op te zoeken in boeken en op internet. In een museum gaat het er anders aan toe. Voordat je de schilderijen gaat bekijken, kan je een soort telefoon huren. Een stem vertelt je dan alles wat je wilt weten!

Opdracht

Je kunt vast veel informatie vinden over de West-Frieze omringdijk. Maak een geluidsbandje dat mensen kunnen beluisteren als ze op de dijk zijn of als ze jouw klas bezoeken. Zorg ervoor dat de 'bezoekers' zoveel mogelijk over de West-Frieze omringdijk te weten komen.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

5. Doekaart

De dorpen in West-Friesland hebben een andere vorm dan de dorpen in de rest van Nederland. De andere steden hebben een min of meer 'ronde' vorm, terwijl de West-Friese dorpen zich als een lang lint door het landschap slingeren. Doordat er met de jaren meer water het landschap binnendrong, moesten de mensen hun huizen op terpen of strandwallen bouwen. Hierdoor hebben de dorpen een lintvormige bebouwing gekregen. De West -Friese havensteden worden ook wel 'damsteden' genoemd. Op de plek waar het water de zee instroomt, is een opening in de dijk gemaakt. Er ontstond een verbinding met het achterland om handel te kunnen drijven. In zo'n plaats werden de markten de belangrijkste plekken en daarom hebben deze steden een meer ronde vorm.

Wat bijzonder is in West-Friesland is dat er een tussenvorm bestaat tussen een dorp en een stad. De plaats heeft dan de vorm van een dorp, maar bezit wel stadsrechten.

Opdrachten

1. Bekijk de oude kaart van West-Friesland. Welke verschillen zie je met de kaart van tegenwoordig?
2. Welke overeenkomsten zie je? Schrijf ze op je werkblad.
3. Bekijk de kaart waar de dijken op te zien zijn. Wat heeft men met het water gedaan dat binnen de dijken ligt?
4. Kun je de vorm van de dorpen herkennen op de oude kaart? En op de nieuwe kaart?
5. Kijk eens goed om je heen. Welke kenmerken hebben de huizen?
6. Herken je ook iets aan de dorpen?
7. Wat zou een langhuisstolp zijn?
8. Verzamel materialen die je kunt gebruiken bij je maquette.
9. Op school ontwerp je een typisch West-Fries huis. Eerst schets je het huis op je vel en vervolgens ga je hem maken van verschillende materialen. Bedenk zelf welke materialen je het beste kan gebruiken en gebruik de spullen die je hebt meegenomen van de dijk.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

6. Natuurkaart

Op de omringdijk is veel flora en fauna te vinden. De dijk met de bermen wordt door de mens minder intensief gebruikt dan het akkerbouwgebied. De grond op en rond de dijk is niet sterk bemest, geploegd, begraasd en bespoten. De natuur wordt daar redelijk met rust gelaten. Het gevolg hiervan is dat de grond en het water schoon zijn en daardoor leven er veel dieren en planten.

Omdat er op en langs de dijk niet veel gegraasd wordt door dieren, kunnen planten uitgroeien. Het resultaat is: veel verschillende soorten dieren en planten, vrij hoge en ruige begroeiing waarin insecten en kleine zoogdieren (muizen) kunnen leven. Ze kunnen zich daar schuil houden en voedsel vinden. Insecten trekken vogels aan. Kleine zoogdieren zijn het voedsel voor roofvogels (uilen, haviken, valken) en grotere zoogdieren (hermelijn).

De West-Frieze Omringdijk heeft een belangrijke functie in heel West-Friesland. De dijk is een schoon, rustig, ononderbroken 'groen lint' waarlangs planten en dieren kunnen leven. Deze functie wordt nog belangrijker waar aan beide kanten van de dijk akkerbouw voorkomt, zoals tussen Koedijk en Schagen.

Opdrachten

1. Kijk eens goed om je heen wat je allemaal voor planten en dieren ziet.
2. Komen dezelfde planten en dieren voor aan beide kanten van de dijk? Hoe komt dit?
3. Zet 1 vierkante meter af en kijk wat er in leeft en groeit. Gebruik eventueel de zoekkaarten. Schrijf op wat je allemaal tegenkomt.
4. Zoek één bloem uit en schets die op je tekenvel. Benoem de verschillende onderdelen van de bloem.
5. Pak je verrekijker en kijk of je vogels ziet. Bekijk op je zoekkaart om welke vogel het gaat. Beschrijf de vogel op je blad.
6. Doe een beetje grond op je lege vel en bekijk het aandachtig. Welke kenmerken zie je? Loop een stukje verder de dijk op. Is de grond daar hetzelfde? Schrijf de verschillen en overeenkomsten op je werkblad.
7. Pak je lege pot en haal voorzichtig een beetje water uit de sloot. Neem dit mee naar school en bekijk het daar goed. Welke diertjes kom je tegen? Hoe ziet het water er uit? Kun je proberen om het water te zuiveren? Schrijf op hoe je dat gedaan hebt.

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

7.Samenkaart

Echte 'West-Friese' klederdracht is er eigenlijk niet, zoals bijvoorbeeld in Marken en Staphorst waar kleding aan regels is gebonden. In West-Friesland werd vroeger kleding gedragen die al eerder in grote steden in de mode was geweest.

Alleen de hoofdbedekking, de zogenaamde 'kap' is typisch iets voor de Noordkop van Noord-Holland. Deze West-Friese kap is door de jaren heen iets veranderd, maar de basis is blijven bestaan: een band van goud of zilver met daarbij diverse spelden, soms met diamanten versierd en een muts van kant. De kap wordt nog steeds gedragen bij een japon van rond het jaar 1900, dat noemen we een West-Friese jurk. Dat was kleding die alleen op zon- en feestdagen werd gedragen. Door de week had men eenvoudiger kleding en dat werd dan 'werkgoed' genoemd.

Voor de mannen was er voor de zondag een zwart pak met een wit overhemd en op het hoofd een hoge hoed of pet. In het werk werd werkkleding gedragen. Voor de kinderen in die tijd was er geen gemakkelijk zittende kleding zoals nu. Alles zat stijf en ongemakkelijk, ook moesten de kinderen als ze naar buiten gingen iets op hun hoofd zetten. Kleding werd heel lang gedragen en als iets niet meer paste dan werd het vermaakt voor een ander kind. Pas als iets helemaal versleten was, werd het gebruikt als poetslap.

Opdrachten

1. Bekijk de afbeeldingen. Schrijf op wat je opvalt aan de kleding.
2. Waarom zouden mensen klederdracht dragen?
3. Hoe zou jij je voelen als je deze kleren aan moest?

Zoek een partner en maak de opdrachten verder samen.

4. Er wordt een groot dropsfeest georganiseerd en je wilt graag nieuwe kleren voor het feest. Je leeft in het jaar 1900 en je moet je kleren zelf maken. Maak samen met je partner een schets van de kleding die je graag aan zou willen hebben op het feest.
5. Zoek nu kosteloos materiaal, zoals papier, vuilniszakken, doosje etc. Met deze materialen ga je proberen om de kleding voor het feest te maken.
6. Als je tevreden bent over het resultaat moet je het natuurlijk wel aan je klasgenoten laten zien!

WEST-FRIESE OMRINGDIJK

8a. Ikkaart

De mensen die in de 17^e en 18^e eeuw leefden, maakten veel mee. Ze hadden te maken met het moeilijke leven. Ze moesten hard werken om te kunnen eten, als er al eten was. Ze moesten hun eigen huizen bouwen en die ook onderhouden. Het hele leven bestond uit overleven. Ze hadden geen luxe, zoals wij die nu kennen.

Ook de relaties binnen de families lagen erg ingewikkeld. De moeder zorgde voor het huishouden, terwijl vader werkte om geld te verdienen.

De mensen moesten hard werken tegen het water dat een behoorlijk gevaar was. Ze moesten dijken bouwen en oplossingen vinden om het water tegen te gaan. Er waren veel veranderingen binnen het land, waar iedereen aan moest wennen.

Je kunt je voorstellen dat je leven er heel anders uitziet als je in die tijd leefde.

Opdrachten

1. Verplaats je in de situatie die hier boven beschreven is.
2. Bedenk dat je zelf in die periode leeft en dat je een kind van 12 jaar bent.
3. Schrijf een aantal dagen in je dagboek en vertel wat je allemaal meemaakt.

8b. Ikkaart

Stel je voor. Je gaat met de tijdmachine naar de 13^e eeuw.
Je komt terecht in de tijd dat de mensen de West-Frieze omringdijk bouwden.
Je kunt niets zien, want je hebt een blinddoek voor.
Doe je ogen dicht. Wat ruik je? Vies? Lekker? Meerdere geuren?
Wat voel je? Koud? Warm? Nat? Ben je bang?
Voel met je handen om je heen. Kleren? Grond? Mensen? Dieren?
Wat hoor je? Geluiden van mensen? Dieren? Binnen? Buiten?

Schrijf het op in een woordweb.